

УДК 37.03:378.1

THE INFLUENCE OF INTERACTIVE TECHNOLOGIES ON THE DYNAMICS OF CHANGES IN THE DOMINANT MOTIVATION OF EDUCATIONAL ACTIVITIES OF TEACHERS IN THE FIELD OF «PHYSICAL CULTURE AND SPORTS»

ВПЛИВ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ДИНАМІКУ ЗМІН ДОМІНУВАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ В ГАЛУЗІ «ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ»

Сергій Черненко

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
E-mail: sergey65@ukr.net
ORCID 0000-0001-9375-4220
«Донбаська державна машинобудівна академія», Україна

Serhii Chernenko

Ph.Din in Physical Education and Sports, Associate Professor
E-mail: sergey65@ukr.net
ORCID 0000-0001-9375-4220
Donbas State Engineering Academy, Ukraine

Юрій Долинний

кандидат педагогічних наук, доцент,
E-mail: mr.dya69@gmail.com
ORCID 0000-0002-6495-6066
«Донбаська державна машинобудівна академія», Україна

Iuriy Dolynniy

Ph.Din of Pedagogy, Associate Professor
E-mail: mr.dya69@gmail.com
ORCID 0000-0002-6495-6066
Donbas State Engineering Academy, Ukraine

Олег Олійник

старший викладач
E-mail: olegoliynyk@ukr.net
ORCID 0000-0002-9197-1034
«Донбаська державна машинобудівна академія», Україна

Oleg Oliynyk

Senior lecturer
E-mail: olegoliynyk@ukr.net
ORCID 0000-0002-9197-1034
Donbas State Engineering Academy, Ukraine

ABSTRACT

The article defines the formation of professional and pedagogical motivation among teachers under the influence of the author's model, methods and innovative technologies. It is noted that the key element in the "teacher-student" system is the identification of the dominance of the teacher's internal and external motives regarding the mastering of the profession by students of higher education institutions. The purpose of the study is to determine the influence of the implemented author's model on the level of leading professional motivation of the educational activity of the academy's teachers in the field of physical culture and sports. To achieve the goal of the research, the following methods were used: analysis of scientific and methodological literature, questionnaires, pedagogical experiment, methods of statistical processing of results. According to the results of the study, it is noted that the leading motives at the beginning of the study in the experimental group of 31.37% of teachers were external negative incentives (avoiding criticism from the supervisor or colleagues, trying to avoid condemnation and punishment) of professional activity. In the future, their number

constantly decreased, which amounted to 17.07%. In contrast to the experimental, in the control group, the initial indicator of the number of teachers with dominant external negative motives for professional activity was 30% and remained unchanged until the end of the research work. It was concluded that the author's method of the Department of Physical Education and Sports of the State Academy of Medical Sciences reduces the number of teachers with dominant external negative motives by 1.8 as a result, leads to an increase in the level of emotional stability in professional activity. In the experimental and control groups, the number of teachers with dominant internal motivation and external positive motivation of pedagogical activity did not change significantly, except for a 10% increase in the complex of external positive motivation in the experimental group and 5% in the control group of teachers. Prospects for further research of the specified problem are outlined.

Key words: *teachers, interactive technologies, internal motivation, external motivation.*

Актуальність теми. Впровадження в навчальний процес сучасних інформаційних технологій із використанням активних форм і методів навчання (ігрові технології; проблемне навчання; технологія розвиваючого навчання; технологія програмованого навчання; комп'ютерні технології навчання; технологія модульного навчання; технологія активізації творчої діяльності суб'єктів навчання та ін.) дозволяє створити інтелектуальне інформаційне середовище, що надає освітньому процесу університету більшої інтерактивності (Гончаренко, 2012).

Важливого значення у суспільстві набувають новітні технології та методики підготовки тренерів-викладачів фізичного виховання у ЗВО, де відбувається опанування студентами комплексом знань, умінь і навичок, їхній професійний розвиток, формуються інтереси, професійні мотиви та ціннісні орієнтації. Саме формування професійно-педагогічної компетентності в майбутніх тренерів-викладачів суттєво залежить від умотивованості та педагогічної майстерності викладачів. У зв'язку з цим, першим і ключовим елементом в системі «викладач – студент» є визначення домінування внутрішніх та зовнішніх мотивів у викладача, щодо оволодіння професією у студентів ЗВО.

Актуальність теми дослідження зумовлена потребою в реалізації творчої співпраці викладачів і майбутніх тренерів-викладачів й урахування впливу особистості викладача на освітній процес у закладах вищої освіти.

Незважаючи на досить велику кількість робіт (Л.М. Карамушка, Ж.П. Вірна, О.І. Бондарчук, В.А. Семиченко), присвячених питаннями професійної мотивації педагогів, найменш вивченою залишається проблема визначення домінуючої мотивації освітньої діяльності науково-викладацького складу в галузі ФКС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Низкою дослідників визначено структура мотивів професійної діяльності В.І. Ковальова, А.К. Маркової, О.М. Плюща й інших учених. Серед вітчизняних дослідників професійну мотивацію вивчали Л.М. Карамушка, В.М. Сич, О.А. Гульбас, Ж.П. Вірна, Т.В. Панчук, О.І. Бондарчук та інші. Автор (Занюк, 2002) зазначає, що мотив виступає причиною постановки тих чи інших цілей, що демонструє співвідношення мотиву і мети діяльності Науковцями також розглядалося

питання задоволення потреб викладача в психолого-педагогічних знаннях, психологічні проблеми його професійного розвитку.

Згідно з мотиваційною моделлю Л. Портера і Е. Лоулера результат, досягнутий співробітником, залежить від: витрачених зусиль, здібностей і рис характеру особистості, а також від усвідомлення своєї ролі у процесі праці (Малиновський, 2003). Наступний автор (Орбан-Лембрик, 2003) спираючись на концепцію Д. Мак-Грегора, який виділяє теорію «Х», що представляє традиційний підхід до управління, в основі якого є примус, постійний зовнішній контроль і стимуляція заробітною платою, і теорію «Y», розроблену ним самим, в основі якої є припущення про те, що сама по собі робота є задоволенням

У соціокогнітивній теорії К. Двек уявлення людей про здібності впливають на вибір цілей і рівень їх складності, на наполегливість при зіткненні із труднощами, визначають мотивацію досягнення (Çaglar, Asci, Deliceoglu, 2009). На думку відомого автора (Ільїна, 1995) професійна діяльність зумовлюється трьома групами мотивів: власне мотивами трудової діяльності, мотивами вибору професії та мотивами вибору місця роботи.

Загалом сьогодні проблему мотивації професійної діяльності важливо розглядати у контексті системи підвищення кваліфікації викладачів ЗВО, який необхідно включати питання ознайомлення з інноваційними педагогічними технологіями, інтерактивними методами навчання, цифровим інструментарієм, які є актуальними для студентів і викладачів сучасного вишу. Саме тому впровадження модульно-інтерактивних засобів розвитку професійної компетентності майбутніх тренерів-викладачів забезпечує інформатизацію навчального процесу. Принцип поєднання аудиторних й інтерактивних форм викладання забезпечує можливість поєднання в навчальному процесі кращих рис аудиторної та інтерактивної умов навчання.

Інтерактивне навчання дозволяє змінювати темп, час і місце навчання (актуально для майбутнього тренера-викладача); пропонує максимальні рівні гнучкості та зручності для студентів; дає можливість своєчасної актуалізації вмісту контенту.

Структуру інтерактивного заняття пропонує науковець (Бабенко, 2013) за трьома основними частинами:

- вступної (оголошення теми, завдання, контрольні питання і уявлення студентів щодо очікування навчальних результатів);
- основної (опанування студентами нового змісту);
- підсумкової (засвоєне систематизується й узагальнюється та відбувається процес оцінювання результатів навчання).

Мета інтерактивного навчання – створення викладачем умов навчання, за яких майбутній тренерів-викладач сам відкриватиме, здобуватиме й конструюватиме знання та власну компетентність у різних галузях життя. Саме це є принциповою відмінністю цілей інтерактивного навчання від цілей традиційної системи освіти (Дубогай, Альошина, & Лавринюк, 2011).

Таким чином, проблема формування професійно-педагогічної мотивації у викладачів, їхню задоволеність власною педагогічною діяльністю, а також визначення основних шляхів коригування та реалізації розроблених моделей, методики та інноваційних технологій у реаліях професійної освіти потребують додаткових досліджень.

Формулювання цілей (мета) статті, постановка завдання. Визначити вплив впровадженої авторської моделі на рівень провідних професійних мотив навчальної діяльності викладачів академії в галузі фізичної культури і спорту.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Для досягнення мети дослідження були використані такі методи : аналіз науково-методичної літератури, анкетування, педагогічний експеримент, методи статистичної обробки результатів.

Формування мотивації до педагогічної діяльності у науково-педагогічних працівників передбачало спостереження та контроль за діяльністю викладачів, оскільки виховання професійно-педагогічної компетентності в майбутніх тренерів-викладачів суттєво залежить від умотивованості та педагогічної майстерності викладачів, тому було проведено поетапне вимірювань професійної мотивації викладачів кафедри фізичного виховання і спорту, відповідно до програми педагогічного дослідження.

Педагогічний експеримент складався з двох періодів (15 – 30 вересня і 15 – 30 червня 2022/2023 н.р.). Відмінності в методиці проведення занять між контрольною й експериментальною групами серед викладачів залежали від традиційного або інтерактивного підходу до навчання та умов.

Відомі фахівці (Ложкіна, 2003; Волянчук, 2005; Воронова, 2007; Чопик, 2014; Степанченко, 2017) вказують, що ефективна підготовка майбутніх тренерів-викладачів можлива за таких педагогічних умов:

– доповнення змісту фахових дисциплін професійної підготовки майбутніх тренерів-викладачів матеріалом, спрямованим на розвиток їхньої професійної компетентності;

– ‘використання інноваційних технологій у фаховій підготовці майбутніх тренерів-викладачів.

У дослідження прийняли участь 10 науково-педагогічних працівників ДДМА м. Краматорськ.

Науково-педагогічним працівникам було запропоновано оцінити за п'ятибальною шкалою перераховані мотиви навчальної діяльності. В основі анкетування за допомогою методики К. Замфір в модифікації А. Реана лежить концепція про внутрішню і зовнішню мотивацію. Далі автори вказують, що мотиваційний комплекс особистості – це співвідношення трьох видів мотивації: внутрішня мотивація (ВМ), зовнішня позитивної (ЗПМ) та зовнішня негативної мотивації (ЗНМ), тобто переважання одного типу мотивації над іншими за ступенем вираженості. До оптимального комплексу відносять такі два типи поєднань: ВМ>ЗПМ>ЗНМ і ВМ=ЗПМ>ЗНМ. Найгіршим мотиваційним комплексом є випадок, коли ВНМ>ВПМ>ВМ (табл.1).

Для виявлення провідних професійних мотивів був розрахований коефіцієнт їх значимості (K_{zn}) за формулою:

$$K_{zn} = \frac{\sum n}{N_{max}} \times 100$$

де: n – бал, який присвоюється цьому мотиву кожним викладачем; N_{max} – максимально можлива кількість балів з усієї вибірки.

Таблиця 1.

Коефіцієнти значимості (у балах) мотивів професійної діяльності викладачів ЗВО галузі ФКС (за методикою «Мотивація професійної діяльності»).

№	Чинники мотивації	Спрямованість мотивації	Етапи			
			Експеримент.		Контрольна	
			Вх-ний	Підсум	Вх-ний	Підсум
1	Грошове забезпечення	ЗПМ	93,3	86,7	76,0	80,0
2	Прагнення до просування по роботі	ЗПМ	73,3	66,7	48,0	56,0
3	Прагнення уникнення критики зі сторони керівника чи колег	ЗНМ	73,3	73,3	68,0	72,0
4	Прагнення уникати можливих покарань чи неприємностей	ЗНМ	66,7	60,0	68,0	80,0
5	Потреба у досягненні соціального престижу та поваги оточуючих	ЗПМ	86,7	93,3	88,0	87,0
6	Задоволення від самого процесу та результату роботи	ВМ	93,3	100,0	96	96

Динаміка розвитку професійно-педагогічної мотивації у викладачів (критерій – «умотивованість викладачів») представлена на рис. 1.

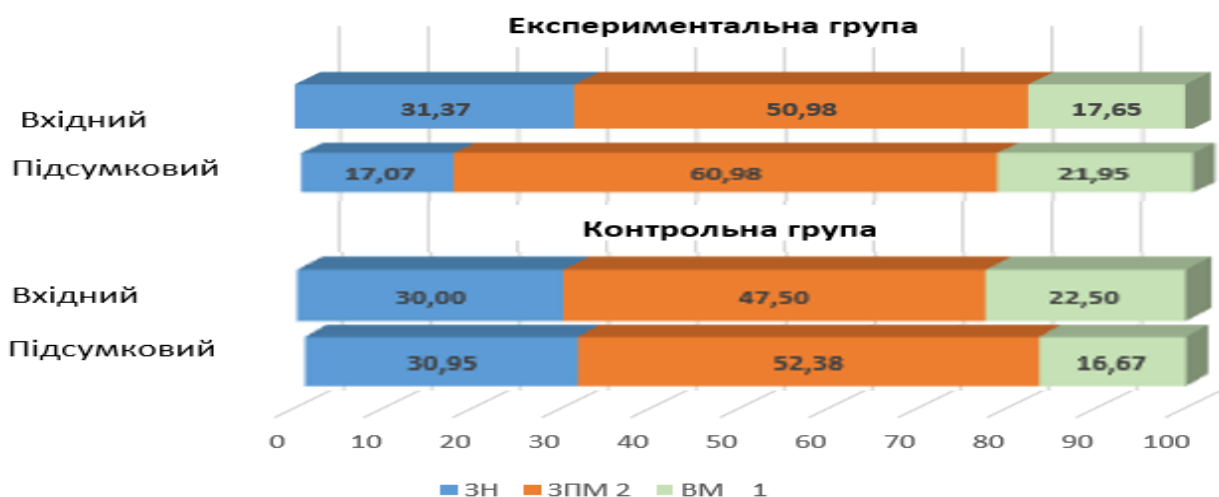

Рис. 1. Динаміка змін домінувальної мотивації викладачів (у %)

На початку формувального експерименту викладачі (експериментальної групи) з домінувальними внутрішніми мотивами (задоволення від самого процесу та результату роботи, творчий підхід) педагогічної діяльності склали 17,65 % від загальної кількості, наприкінці експерименту – 22 %. Показники аналогічних зрізів у контрольній групі були наступними: 22,5 %, а далі зменшився до 16,67 %.

Щодо зовнішньої позитивної мотивації (грошове забезпечення від роботи, кар'єрного зросту, отримання поваги оточуючих), то вона домінувала в 51% викладачів (експерим. гр.) на початку роботи, а наприкінці дослідження підвищився до 61%. Одночасно спостерігається у контрольній групі вихідний показник кількості викладачів з домінувальними зовнішніми позитивними стимулами педагогічної діяльності склав 47,5 %, а на підсумковому контролі цей показник склав 52,38 %.

Провідними мотивами на початку формувального експерименту в експериментальній групі у 31,37 % викладачів були зовнішні негативні стимули (уникнення критики зі сторони керівника чи колег, намагання уникнути осуду і покарання) професійної діяльності. У подальшому їх кількість постійно знижувалася, що склало 17,07 %. На противагу експериментальній, у контрольній групі вихідний показник кількості викладачів з домінуючими зовнішніми негативними мотивами професійної діяльності склав 30% і надалі залишився незмінним до кінця дослідницької роботи.

Порівняльний аналіз засвідчує, що протягом дослідження в експериментальній та контрольній групі кількість викладачів із домінуючою внутрішньою мотивацією та зовнішньою позитивною мотивацією педагогічної діяльності суттєво не змінилась, окрім збільшення на 10% комплексу зовнішньої позитивної мотивації у експериментальній групі та 5% контрольної групи викладачів. Водночас, спостерігається в експериментальній групі в 1,8 рази зменшилася кількість викладачів із домінуючими зовнішніми негативними мотивами, тоді як у контрольній – без змін.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

1. Аналіз динаміки освітньої діяльності викладачів педагогічних дисциплін показав, що заходи, які проводилися в межах впровадженої авторської моделі системи професійної підготовки майбутніх тренерів-викладачів фізичного виховання у ДДМА, вплинули на мотиваційний комплекс викладачів.

2. Виявлено, що в експериментальній та контрольній групі кількість викладачів із домінуючою внутрішньою мотивацією та зовнішньою позитивною мотивацією педагогічної діяльності суттєво не змінилась, окрім збільшення на 10% комплексу зовнішньої позитивної мотивації у експериментальній групі та 5% контрольної групи викладачів.

3. Визначено, що авторська методика кафедри фізичного виховання і спорту ДДМА в 1,8 рази зменшує кількість викладачів із домінуючими зовнішніми негативними мотивами і як наслідок призводить до збільшення рівня емоційної стабільності у професійної діяльності.

У перспективі планується вивчення впливу мотивації викладачів на ефективність і якість професійно-педагогічної діяльності в галузі ФКС закладів вищої освіти.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Бабенко, А. (2013). Формування інтегрованих знань і вмінь у процесі професійно-методичної підготовки майбутнього вчителя фізичного виховання. Наукова конференція. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1132>.

Воронова, В. І. (2007). Психологія спорту: Навч. посібник. К.: Олімпійська література, 298.

Гончаренко, С. (2012). Про покликання вченого. Естетика і етика педагогічної дії: зб. наук. пр. Вип. 3. К.: Полтава, 44 – 55.

Дубогай, О. Д., Альошина А. І., & Лавринюк В. Є. (2011). Основні поняття й терміни здоров'язбереження та фізичної реабілітації в системі освіти : навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. Луцьк: *Волинський НУ ім. Лесі Українки*, 296.

Занюк, С. С. (2002). Психологія мотивації: навч. посібник. К.: Либідь. 304.

Ложкін, Г.В., Глуханюк Н.С., & Воляннюк Н.'Ю. (2003). Проблема суб'єкта як теоретична основа професіоналізації особистості. *Психологія і суспільство*. 2 (12), 97 – 103.

Малиновський, В. Я. (2003). Державне управління: Навчальний посібник. Вид.2, К.: Атіка, 576.

Орбан-Лембрик, Л. Е. (2003). Психологія управління: посібник. Київ: Академвидав, 568 с.

Степанченко, Н. І. (2017). Система професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у вищих навчальних закладах (дис. ... доктора пед. наук) Вінниця, 629.

Чопик, Т. В. (2014). Розвиток професійної компетентності майбутніх тренерів-викладачів у процесі фахової підготовки (дис. ... канд. пед. наук) Хмельницьк, 250

Çaglar, E., Asci F. H., & Deliceoglu G. (2009). Does participation motivation of youth soccer players change with regard to their perceived ability? *Ovidius University Annals, Series Physical Education and Sport. Science, Movement and Health*. № 9 (1). P. 18 – 22.

REFERENCES

Babenko, A. (2013). Formuvannia intehrovanykh znan i vmin u protsesi profesiino-metodychnoi pidhotovky maibutnoho vchytelia fizychnoho vykhovannia. Naukova konferetsiia. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1132>.

Voronova, V. I. (2007). Psykholohiia sportu: Navch. posibnyk. K.: Olimpiiska literatura, 298 [in Ukrainian].

Honcharenko, S. (2012). Pro poklykannia vchenoho. Estetyka i etyka pedahohichnoi dii: zb. nauk. pr. Vyp. 3. K.: Poltava, 44 – 55 [in Ukrainian].

Dubohai, O. D., Alosyna A. I., & Lavryniuk V. Ye. (2011). Osnovni poniattia y terminy zdorov'iazberezhennia ta fizychnoi reabilitatsii v systemi osvity : navch. posibnyk dlia stud. vyshch. navch. zakladiv. Lutsk: *Volynskiy NU im. Lesi Ukrainky*, 296 [in Ukrainian].

Zaniuk, S. S. (2002). Psykholohiia motyvatsii: navch. posibnyk. K.: Lybid. 304 [in Ukrainian].

Lozhkin, H. V., Hlukhaniuk N. S., & Volianiuk N. Yu. (2003). Problema sub'iekta yak teoretychna osnova profesionalizatsii osobystosti. *Psykholohiia i suspilstvo*. 2 (12), 97 – 103 [in Ukrainian].

Malynovskyi, V. Ya. (2003). Derzhavne upravlinnia: Navchalnyi posibnyk. Vyd.2, K.: Atika, 576 [in Ukrainian].

Orban-Lembryk, L. E. (2003). Psykholohiia upravlinnia: posibnyk. Kyiv: Akademvydav, 568 s [in Ukrainian].

Stepanchenko, N. I. (2017). Systema profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv fizychnoho vykhovannia u vyshchykh navchalnykh zakladakh (dys. ... doktora ped. nauk) Vinnytsia, 629 [in Ukrainian].

Chopyk, T.V. (2014). Rozvytok profesiinoi kompetentnosti maibutnikh treneriv-vykladachiv u protsesi fakhovoi pidhotovky (dys. ... kand. ped. nauk) Khmelnytsk, 250 [in Ukrainian].

Çaglar, E., Asci F. H., & Deliceoglu G. (2009). Does participation motivation of youth soccer players change with regard to their perceived ability? *Ovidius*

University Annals, Series Physical Education and Sport. Science, Movement and Health. № 9 (1). R. 18 – 22 [in Romania].

АНОТАЦІЯ

У статті визначено формування професійно-педагогічної мотивації у викладачів під впливом авторської моделі, методик та інноваційних технологій. Зазначено, що ключовим елементом в системі «викладач – студент» є виявлення домінування внутрішніх та зовнішніх мотивів у викладача, щодо оволодіння професією у студентів ЗВО.

Мета дослідження – визначити вплив впровадженої авторської моделі на рівень провідних професійних мотив навчальної діяльності викладачів академії в галузі фізичної культури і спорту.

Для досягнення мети дослідження були використані такі методи: аналіз науково-методичної літератури, анкетування, педагогічний експеримент, методи статистичної обробки результатів.

За результатами дослідження зазначається, що провідними мотивами на початку дослідження в експериментальній групі у 31,37 % викладачів були зовнішні негативні стимули (уникнення критики зі сторони керівника чи колег, намагання уникнути осуду і покарання) професійної діяльності. У подальшому їх кількість постійно знижувалася, що склало 17,07 %. На противагу експериментальній, у контрольній групі вихідний показник кількості викладачів з домінуючими зовнішніми негативними мотивами професійної діяльності склав 30% і надалі залишився незмінним до кінця дослідницької роботи. Зроблено висновки про те, що авторська методика кафедри фізичного виховання і спорту ДДМА в 1,8 рази зменшує кількість викладачів із домінуючими зовнішніми негативними мотивами і як наслідок призводить до збільшення рівня емоційної стабільності у професійної діяльності. В експериментальній та контрольній групі кількість викладачів із домінуючою внутрішньою мотивацією та зовнішньою позитивною мотивацією педагогічної діяльності суттєво не змінилась, окрім збільшення на 10% комплексу зовнішньої позитивної мотивації у експериментальної групи та 5% контрольної групи викладачів. Окреслено перспективи подальших досліджень означеної проблеми.

***Ключові слова:** викладачі, інтерактивні технології, внутрішня мотивація, зовнішня мотивація.*

УДК 378.6.07:005.95:373.2

THE DEVELOPMENT AND ESTABLISHMENT OF THE VISION OF STRATEGIC MANAGEMENT OF THE DEPARTMENT OF PRESCHOOL EDUCATION

РОЗВИТОК ТА СТАНОВЛЕННЯ ВІЗІЇ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ КАФЕДРОЮ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сабіна Іванчук

кандидат педагогічних наук, доцент
E-mail: ivanchuk.sabina@gmail.com
ORCID 0000-0002-9655-0634

Sabina Ivanchuk

Ph.D. in Pedagogy, Associate Professor
E-mail: ivanchuk.sabina@gmail.com
ORCID 0000-0002-0634